

AANBIEDINGSNOTA

BEHORENDE BIJ

BELEIDSBEGROTING

2017-2020

september 2016

Inleiding

Bijgaand treft u de meerjarenbegroting 2017 – 2020 aan. In deze aanbiedingsnota bij de meerjarenbegroting 2017-2020 gaan wij, naast de financiële uitkomsten, in op een aantal belangrijke ontwikkelingen.

In aanloop naar de kadernota en begroting 2017-2020 is samen met een werkgroep van de raad gewerkt om de begroting nog verder te aan te scherpen. De concretiseringslag heeft voornamelijk betrekking op de doelen en de uitvoering binnen de diverse programma's.

In de raadsvergadering van 7 juli 2016 heeft u als raad aan de hand van de kadernota 2017 de bestuurlijke kaders voor de begroting 2017 bepaald. In deze aanbiedingsnota wordt ingegaan op de diverse ingebrachte kadervoorstellen.

Het uitvoeringsprogramma 2014-2018 van de gemeenteraad heeft de basis gevormd voor zowel de kadernota 2017 als de begroting 2017. De komende jaren blijft het college zich inspannen om de ambities uit het uitvoeringsprogramma van de raad te realiseren. Samen met de raad en onze omgeving willen wij werken aan een aantrekkelijke gemeente Moerdijk waar aantal inwoners en voorzieningen op peil blijven en waar de werkgelegenheid toeneemt.

Speerpunten voor begrotingsjaar 2017

Naast de vele onderwerpen en activiteiten waar in het begrotingsjaar 2017 mee aan de slag gegaan wordt of waarbij de inzet vanuit 2016 ook in 2017 wordt voortgezet, is er een aantal onderwerpen die boven het zgn. 'reguliere maaiveld' uitsteken. Onderstaand wordt, zonder uitputtend te zijn, beknopt ingegaan op een aantal van deze belangrijke aandachtspunten. Verder kunnen er natuurlijke lopende het begrotingsjaar ook nog nieuwe zaken aandienen. Ook deze zullen door ons dan natuurlijk worden opgepakt.

Verder uitwerken 3 Decentralisaties Sociaal Domein

De komende periode willen we verder bouwen aan het Sociaal Domein. Dit onder andere door te kijken naar de invulling van sociale regieteams en de wijkzuster. Ook willen we de rol van de huisartsen verduidelijken bij de transities, omdat zij een centrale rol in de eerstelijnszorg hebben, de professionele ruimte om te diagnosticeren hebben en te verwijzen naar ook gespecialiseerde tweedelijnszorg.

Aandacht voor de mantelzorger

Wij willen de mantelzorger meer belichten door het jaar heen en bijdragen aan een betere zorg voor deze personen. Hierbij willen wij de respijtzorg goed regelen. Respijtzorg biedt mantelzorgers de mogelijkheid hun zorgtaken tijdelijk aan een ander over te dragen. Daardoor kunnen zij de zorg beter volhouden.

Accommodatiebeleid

De inventarisatie is afgerond en er ligt een plan van aanpak. De komende periode willen wij het accommodatiebeleid afronden waarbij uitgegaan wordt van een meer uniform, maar ook meer passende benadering van accommodaties.

Voortzetting van afval naar grondstof

De ambitie is dat over twee jaar feitelijk heel de gemeente Moerdijk is uitgerust met de nieuwe afvalinzamelingsvoorzieningen, waarmee het operationele proces is afgerond. Wat dan volgt is een daadwerkelijke wezenlijke bijdrage aan Van Afval Naar Grondstof.

Invulling omgevingswet

In de regelgeving voor leefomgeving gaat de komende jaren veel veranderen. De impact van de Omgevingswet voor gemeenten is groot. Het vraagt meer aandacht voor de ontwikkeling van bestuurlijke visies en plannen, de werkprocessen veranderen en de organisatie moet daarop aangepast worden. Van medewerkers worden andere kwaliteiten gevraagd en er zijn aanpassingen nodig in de informatievoorziening. De komende periode moet de invulling van de Omgevingswet duidelijker worden.

Nog 'schoner, heler en veiliger'

Het kan wat ons betreft nog schoner, heler en veiliger: voor ons betekent dit meer aandacht voor inrichting van wegen en routes. Meer oog voor fietsers. Denken vanuit mobiliteitsmogelijkheden: vanuit duurzaamheid, maar ook vanuit verkeersveiligheid. We willen aan de slag met een groot aantal verkeersknelpunten.

De brandveiligheid van industriële gebouwen blijft een punt van aandacht.

Georganiseerde criminaliteit

De afgelopen jaren hebben we samen met andere veiligheidspartners en het Moerdijkse bedrijfsleven hard gewerkt aan het verhogen van met name de fysieke veiligheid in het gebied. De realisatie van een 24/7 bemande brandweerkazerne, met politie- en medische post, is wat ons betreft een mijlpaal van onze deze gezamenlijke inzet. Veiligheid in het gebied beperkt zich echter niet alleen tot branden

en verkeersincidenten. We weten dat het ideale vestigingsklimaat voor ondernemers, ook criminele activiteiten aantrekt. En dat deze activiteiten ook steeds beter worden georganiseerd. Om die reden willen wij hieraan specifieke aandacht geven, zodat criminaliteit en overlast beperkt en voorkomen worden.

Spoorzone

Wij blijven ons samen met de gemeenten Halderberge en Roosendaal en de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant inzetten voor meer veiligheid binnen de spoorzones van het traject Roosendaal – Lage Zwaluwe binnen deze gemeenten.

Toerisme en recreatie: de Forten, de Stelling en het Mauritshuis in Willemstad

De toeristische troeven van Moerdijk zijn de ligging aan het water, de vestingsteden, de forten en het landelijk gebied. Het Mauritshuis is een belangrijk monument in de vesting Willemstad. Wij willen bijdragen aan een toeristische ontwikkeling die recht doet aan cultuurhistorische waarde. We willen de cultuurhistorische waarden laten zien aan bezoekers, maar deze ook beschermen en behouden voor de toekomst. Dit willen we doen door de ontsluiting en de betekenis van de Stelling te verbeteren en te kijken naar de mogelijkheden en de ontwikkeling van Fort Sabina en Fort de Hel en de ontwikkeling van het Mauritshuis als bezoekerscentrum/museum.

Promotie gemeente Moerdijk: Moerdijkmarketing

In het plan van aanpak Moerdijkmarketing worden Willemstad en het haven- & industriegebied het meest kansrijk ingeschat om relevant en onderscheidend te zijn en meer bezoekers en bedrijven naar de gemeente te trekken. Daarbij wordt wel aangegeven dat beide ‘merken’ wel verder geladen dienen te worden. Bij Willemstad is dat vooral het kiezen van een duidelijke propositie en doelgroep. We willen dit verder uitwerken tot een gedragen plan van aanpak.

Burger- en overheidsparticipatie

Steeds meer wordt invulling gegeven aan het betrekken van onze inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven bij het opstellen van plannen en bij de daadwerkelijke uitvoering. Ook doen wij steeds meer een beroep op onze inwoners om te komen met initiatieven, waarbij de gemeente dan de rol van ‘facilitator’ op zich neemt, in plaats van ‘bepaler’. Dit vergt een omslag in denken. Wij moeten als gemeente veel meer naar buiten en deze buitenwereld binnen halen in onze organisatie cq. ons handelen. Op een aantal terreinen lukt dit al goed, maar het moet nog meer een automatisme worden in ons denken. Ook in 2017 zal hier vol op worden ingezet, o.a. door het organiseren van een centraal aanspreekpunt binnen de gemeentelijke organisatie die als spin in het web voor de initiatieven moet coördineren.

Opvang statushouders

Door het dalende aantal mensen dat in Nederland asiel aanvraagt, is er onduidelijkheid ontstaan over noodzaak en wenselijkheid van de huidige plannen voor opvanglocaties. Inmiddels is duidelijk dat de gekozen locaties voor een opvangcentrum binnen de Biesbosch-cluster samenwerkende gemeenten niet ingezet gaan worden voor het opvangen van vluchtelingen. Vooralsnog is het gemeentelijke standpunt nu dat de wettelijke afspraken over het opvangen van statushouders moeten worden nagekomen. Op dit moment wordt niet gekozen om extra opvang te realiseren. Wel moet er aandacht zijn voor voldoende middelen om de statushouders te kunnen ondersteunen bij hun integratie en participatie in de lokale gemeenschap.

Dienstverlening

Onze focus blijft het komende jaar onverminderd gericht op het vormgeven van de digitale overheid: “Digitaal, wat digitaal kan”. Echter, wij voegen hier nadrukkelijk aan toe: “persoonlijk waar nodig of gewenst”, omdat we er ons van bewust zijn dat een deel van onze burgers zich nog niet thuis voelt op de digitale snelweg. Het “persoonlijk contact” maken we op verschillende manieren mogelijk: telefonisch (o.a. door telefonisch spreekuur), vrije inloop in de ochtenden en op afspraak. We kiezen

er voor de dienstverlening zo vorm te geven dat deze meer dan ooit aansluit bij de leefwereld en behoeften van onze “burgers” (inwoners, verenigingen, bezoekers, bedrijven, ondernemers en maatschappelijke instellingen): eenvoudig, gemak en maatwerk zijn hierbij onze sleutelwoorden. In 2017 starten we in dit kader onder meer een pilot dienstverleners aan huis.

Reactie op kadervoorstellen gedaan bij de behandeling van de Kadernota 2017-2020 op 7 juli 2016

Tijdens de behandeling van de Kadernota 2017-2020 op 7 juli jl. zijn door de gemeenteraad 26 kadervoorstellen gedaan. Besloten is om niet in de vergadering de ingediende voorstellen nader te bespreken met elkaar, maar een werkgroep te formeren die samen met het college deze voorstellen nader onderzoekt. In de bijeenkomst van de werkgroep van 8 augustus jl. zijn de voorstellen vanuit het college nader toegelicht, heeft bij een aantal voorstellen discussie plaatsgevonden en is aangegeven hoe hier verder mee om te gaan in het licht van begroting 2017. In dit onderdeel van de aanbiedingsnota wordt het kadervoorstel samengevat verwoord met daaraan toegevoegd de reactie van het college hoe hiermee om te gaan met een beknopte argumentatie.

Nr.	omschrijving kadervoorstel	Voorstel hoe hiermee om te gaan	argument
1	De burger centraal	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Middels de visie dienstverlening wordt hier al gehoor aan gegeven. Diverse activiteiten die reeds opgenomen zijn in programma 5 hebben hier betrekking op. Ook in het opleidingsplan wordt hier aandacht aan besteed. Zo staat voor de medewerkers in 2017 een training 'Serious Game Overheidsparticipatie' op de rol. In deze game wordt op een aantrekkelijke manier ingegaan op bewustwording, houding en gedrag van de medewerkers in relatie tot de partners in de samenleving.
2	Aantrekken nieuwe bewoners	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Dit kadervoorstel maakt deel uit van het plan van aanpak Moerdijk Marketing (centraal doel hierbij is nieuwe inwoners naar Moerdijk toe trekken). Dit plan van aanpak wordt voorgelegd in de raadsvergadering van 13 oktober 2016. In de stelpost nieuw beleid is een structureel bedrag opgenomen van € 50.000 om activiteiten in dit kader te ontplooiën. Verder wordt ook door inzet op andere terreinen zoals uitstraling van de openbare ruimte, aandacht voor extra woningbouw, aandacht voor het voorzieningenniveau, aandacht voor werkgelegenheid ingezet om een aantrekkelijke gemeente te zijn voor de huidige en mogelijk nieuwe bewoners.
3	Subsidiëring Stichting Behoud Watersnoodwoningen	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	In de commissievergadering op 23 juni heeft is door college toegezegd dat met de Stichting op zoek gegaan wordt om een oplossing te vinden, waarbij naast mogelijke ondersteuning gemeente, de Stichting ook zelf initiatieven onderneemt om inkomsten te genereren. Op dit moment is het college nog in overleg met de Stichting. Toegezegd is dat de gemeenteraad over de gekozen oplossing wordt geïnformeerd.

4	Bezuiniging op het verenigingsleven	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Sinds het eerste moment waarin bezuinigingen aan de orde waren (2010/2011) is gesteld dat organisaties, die alleen met vrijwilligers werken wat subsidie betreft niet zullen worden gekort. Inzet van deze organisaties is een groot goed dat bijdraagt aan de sociale cohesie binnen de diverse kernen. Alleen is op basis van ontwikkelingen bij een vereniging zelf of door slimmer samen op te trekken soms een beperkt bedrag bespaard. Daar staat tegenover dat initiatieven, die als een eenmalige activiteit starten, als ze slagen vaak structureel worden voortgezet, inclusief de subsidiering ervan. Mocht er opnieuw gemeentebreed behoefte zijn aan ombuigingen dan zal het gevoerde beleid op dit thema worden meegenomen bij de heroverwegingen. Voorstellen in dit kader zullen te allen tijde met de gemeenteraad besproken worden.
5	Wachttijd starters huurwoning	Voorstel wordt niet overgenomen	Het onlangs gepresenteerde resultaat van het Woningbehoefteonderzoek (2015) wijst in het geheel niet op de genoemde ontwikkeling in dit kadervoorstel. Een dergelijk onderzoek heeft daarmee dan ook geen zin. In overleg met de wooncorporatie wordt wel geprobeerd de wachttijd zo veel als mogelijk is te beperken, omdat het goed is voor iedereen op de wachtlijst. Vooralnog hebben jongeren/starters dezelfde kansen als andere inwoners. In het najaar zal een presentatie aan de gemeenteraad worden gegeven over de woonvisie en de prestatieafspraken die met de woningcorporatie zijn gemaakt.
6	Onderhoud van openbaar groen en verhardingen	Voorstel wordt niet overgenomen	Het onderhoud van openbaar groen en verhardingen is gebaseerd op de door de gemeenteraad vastgestelde beeldkwaliteit per gebied. Dat vraagt herhaaldelijk om bijstelling en heroverweging. Om een gelijk vertrekpunt te hebben is het van belang dat bij een ieder de huidige uitgangspunten voor de bepaling van de beeldkwaliteit bekend zijn. In het najaar zal de gemeenteraad tijdens een informatieve bijeenkomst hierover worden geïnformeerd. Tijdens deze bijeenkomst zal ook worden ingegaan op de wijze waarop invulling wordt gegeven aan het toezicht op de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden. Het college is van mening dat na deze informatieve bijeenkomst gediscussieerd moet worden hoe om te gaan met het begrip beeldkwaliteit.

7	Wandelpaden langs ecologische verbindingszones	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Bij dergelijke projecten met het Waterschap is het staand beleid om kansen te benutten om effecten op het gebied van toerisme en recreatie te realiseren. Er bestaat ook een samenwerkingsovereenkomst met het Waterschap waarin dit als doelstelling is opgenomen. Mochten kansen zich voordoen om wandelpaden te realiseren en dit past binnen de beschikbare middelen, dan wordt hier ook invulling aangegeven. Overigens moet opgemerkt worden dat ecologische verbindingszones vooral worden aangelegd ter versterking van natuurontwikkeling. Het aanleggen van wandelpaden is hierdoor niet altijd wenselijk. Daarnaast speelt ook de bereidheid van grondeigenaren om mee te werken aan de realisering hiervan een belangrijke rol. Een onderzoek is derhalve niet nodig.
8	Ontwikkeling van woningbouw ZNS terrein Fijnaart	Voorstel wordt niet overgenomen	Bij de behandeling van het startdocument voor Fijnaart-West in de gemeenteraad is besloten daar qua woningbouw het accent te leggen. Dit past ook binnen de Structuurvisie die eerder door de gemeenteraad is vastgesteld. Vanuit het woningbehoefteonderzoek is verder gebleken dat met ontwikkelen van Fijnaart-West voldoende is om aan de vraag te voldoen. De ontwikkeling van Fijnaart-West is ook makkelijker op te pakken, omdat de grond in handen is van de gemeente. Het gelijktijdig ontwikkelen van 2 uitbreidingsgebieden in een kern is niet verstandig.
9	Innovatief wonen	Voorstel wordt niet overgenomen	Daar waar initiatieven worden aangeboden, treedt het college dit met een open houding tegemoet. Voor bestaande woningen past ook het raadsvoorstel dat aan de gemeenteraad is aangeboden voor 13 oktober 2016, t.w. 'Stimuleringsregeling kwaliteitsimpuls bestaande particuliere woningvoorraad'.
10	Organisatie-ontwikkeling	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Zoals bekend (bijeenkomst raad september 2015) wordt op dit moment volop ingezet op de genoemde punten in het kader van de doorontwikkeling van de organisatie. Over de uitkomsten hiervan zullen wij u informeren. Een nieuwe onderzoek starten is dus overbodig.
11	Parkeren Willemstad	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Dit voorstel is al opgepakt en wordt als nieuwe activiteit benoemd in de begroting 2017. In de meerjarenbegroting zijn hiertoe nog geen middelen opgenomen, omdat op dit moment het financieel perspectief van de te treffen maatregelen niet bekend is.

12	Opvang statushouders	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Op basis van de afspraken die gemaakt zijn in de subregio Biesbosch, zullen wij een extra aantal statushouders opvangen. Inmiddels is duidelijk dat geen beroep gedaan wordt deze gemaakte afspraken. Wij zullen nu onze wettelijk taakstelling met betrekking tot het opvangen van statushouders nakomen en mochten de huidige kosten die opgenomen zijn in de begroting ontoereikend zijn, dan zullen wij hiervoor extra budget vragen bij de bestuursrapportage. Onduidelijk is op dit moment of er vanuit het rijk een extra bijdrage in dit kader te verwachten is. De gemeente Moerdijk zal haar verplichtingen in dit kader nakomen een afzonderlijk voorstel hiervoor is niet nodig.
13	Woningbouw	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Na stagnatie in het aantal nieuwe woningen de afgelopen jaren worden er in 2016 vermoedelijk meer dan 200 woningen opgeleverd. In 2017 zal de woningvoorraad met circa 100 toenemen en in de jaren 2018 en 2019 respectievelijk 60 en 85. De planning is gebaseerd op de huidige ontwikkelingen in de diverse uitbreidingsgebieden en past bij het uitgangspunt 'niet bouwen voor leegstand'. Dat geldt overigens ook voor de partijen die de woningen realiseren. Zij gaan tot feitelijk bouwen over op het moment dat 60% is verkocht. Zo wordt projectmatig een gestage stroom van woningen, die niet lang leegstaan, gerealiseerd.
14	Toepassing circulaire economie Noordrand Zevenbergen	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Circulaire economie is een bestaand spoor conform de verschillende paraplunota's. Met name in het kader van duurzaamheid wordt dit spoor ingezet bij diverse ontwikkelingen en projecten. Dat zal dus ook gebeuren bij de planontwikkeling voor de Noordrand Zevenbergen. Momenteel wordt de ruimtelijke visie daarvan voorbereid.
15	Beleid heemkundige kringen	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	De subsidies aan heemkundekringen zijn al jaren geharmoniseerd. Met betrekking tot de ruimtes is in de begroting 2016 opgenomen dat in het 4e kwartaal 2016 een voorzet worden aangeboden aan het college. De gemeenteraad zal over de keuzes hierover via een Raadsinformatiebrief worden geïnformeerd.

16	Schoolpakket voor minderjarigen vervolgonderwijs	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Als activiteit wordt in de begroting 2017 opgenomen: "Nagaan of verstrekking van een schoolstartpakket mogelijk is voor minderjarigen die een vervolgonderwijs gaan volgen". In de meerjarenbegroting zijn hier nog geen middelen voor opgenomen, daar inzicht in de mogelijke kosten ontbreekt. Ingezet wordt op tijdige besluitvorming door de gemeenteraad zodat met ingang van het schooljaar 2018-2019 gestart kan worden met dergelijke verstrekkingen.
17	Samenvoeging stads- en dorpsraden met gebiedstafels	Aan het voorstel wordt waar mogelijk al uitvoering gegeven	Voorstel wordt waar mogelijk al opgepakt en wordt als nieuwe activiteit benoemd in de begroting 2017. Het doel is om gefaseerd te komen tot 1 aanspreekpunt in de vorm van de stads- en dorpsraden per kern. Binnen die stads- en dorpsraden kunnen de stads- en dorpsraden wel vertegenwoordigd zijn (cq zullen vertegenwoordigd zijn) maar de stads- en dorpsraden zijn cq worden gefaseerd onze gesprekspartner. Dit uitgangspunt hanteren wij bij de gesprekken die wij (gaan) voeren met de diverse stads- en dorpsraden gezamenlijk, dan wel individueel. Bij het gaan fungeren van de stads- en dorpsraden als onze gesprekspartner zal ook de subsidie en het budget voor het opfleuren van de kernen naar deze tafels worden overgeheveld.
18	Verdeling eigen bijdragen sportverenigingen	Voorstel wordt niet overgenomen	Er is inmiddels sprake van een geharmoniseerd tarief, waarmee de betaling evenredig is en waarin globaal genomen de verenigingen zich kunnen vinden. Dit voorstel uitwerken zou betekenen dat er weer uitgebreide regelgeving moet worden ontwikkeld om dit te realiseren. De huidige werkwijze is de uitwerking van de gekozen lijn bij de vaststelling van de voorstellen uit de nota 'Gewikt en gewogen' van najaar 2011.
19	Passend Onderwijs	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	De drie gevraagde onderdelen in het voorstel worden al uitgevoerd, dan wel behoren niet tot het domein van de gemeente. Stand van zaken: <ul style="list-style-type: none"> • De periode waarin het passend onderwijs nog niet voldoende is geïmplementeerd, ligt achter ons; • De taak om toe te zien op tijdige borging ligt bij het Rijk, ofwel bij de Inspectie; • De combinatie tussen het werk van de jeugdprofessional en het ondersteuningsplan passend onderwijs is regionaal vorm gegeven door de samenwerking te intensiveren. Vanuit beide partijen is de afspraak gemaakt om gedurende de processen te informeren naar de inbreng van de ander. Daar houdt men zich aan (is voor elke van de partijen zelf ook van belang). Zo is de samenwerking geoptimaliseerd. Verder bestaat er de mogelijkheid om in bijzondere

			situaties een hardheidsclausule toe te passen voor de toepassing van passend onderwijs.
20	Cultuur/ maatschappelijk onderwijs	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	De gevraagde oproep richting het onderwijs klinkt vanuit de gemeente al heel lang en ook met succes. De scholen in Moerdijk voelen zich op dit terrein heel verantwoordelijk. En de gemeente faciliteert hen om slagen te kunnen maken. Zo is: <ul style="list-style-type: none"> • Eind 2016 het moment waarop alle scholen zijn gekwalificeerd als brede school; • Na het verdwijnen van de Muziekschool elke school in de gelegenheid gesteld een cultuur-educatief programma op te stellen. Bij goedkeuring van de plannen wordt het budget, dat van rijkswege per leerling beschikbaar wordt gesteld vanuit de gemeente verdubbeld. Inmiddels doen daar 11 scholen aan mee; • Bij de introductie van Sport en Bewegen in de buurt elke school uitgenodigd op dat vlak plannen te maken en met behulp van Rijkssubsidies wordt de uitvoering daarvan gefaciliteerd. Alle scholen maken daar gebruik van; • Inmiddels vanuit alle schoolbesturen het naschoolse aanbod georganiseerd, zowel per school als per kern.
21	Werk/stages voor vluchtelingen/sta- tushouders	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Voorstel is reeds opgepakt/wordt als nieuwe activiteit benoemd in de begroting 2017 en past binnen de lijn die het college op dit moment al hanteert. De opdracht is uitgezet om te komen met een plan van aanpak ten aanzien van de volle breedte van integratie van statushouders in de gemeenschap: niet alleen op het gebied van werk, maar ook ten aanzien van onderwijs en meedoen in de gemeenschap. De regelgeving vormt op dit moment nog wel een belemmering, waarvoor oplossingen gezocht moeten worden.
22	Bereikbaarheid met het openbaar vervoer	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Voorstel is reeds opgepakt/wordt als nieuwe activiteit benoemd in de begroting 2017. De situatie met betrekking tot het openbaar vervoer is ook een zorg van het college. Er is een opdracht uitgezet om in het najaar te komen met een projectplan 'De toekomst van OV in Moerdijk'. Uiteraard wordt de gemeenteraad betrokken bij de uitgangspunten en verdere ontwikkeling.
23	Startersleningen	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Omdat het huidige budget nagenoeg volledig is ingezet, wordt aan de gemeenteraad in de vergadering van 13 oktober 2016 gevraagd budget beschikbaar te stellen voor een nieuwe tranche.

24	Bevorderen zwemvaardigheid /schoolzwemmen	Voorstel wordt niet overgenomen	Op 12 juli jl. is de gemeenteraad geïnformeerd over de stand van zaken ten aanzien van de motie uit de zomer van 2015. Bij de scholen gaan de handen niet vanzelf op elkaar. Door de gemeente worden ze gefaciliteerd om het bewegingsonderwijs mogelijk te maken en zij bepalen zelf of daar zwemmen toe behoort. Op basis van de vragen van de zwembaden in Fijnaart en Willemstad wordt wel het gesprek aangegaan zoals in de RIB is aangegeven
25	Stimulans Actief Burgerschap Jeugd	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Dit is een vast onderdeel van het lokale jeugdbeleid, getuige ook de jongerenraad die het afgelopen jaar tot stand is gekomen. Bovendien is het ook verwoord in de opdracht, die in de jaarlijkse afspraken met het jongerenwerk van Surplus staat verwoord. Bovendien worden ook jongeren gestimuleerd om burgerinitiatieven in te dienen. Dat is niet gebonden aan een leeftijdsgrens.
26	Periodiek onderzoek Moerdijk	Aan voorstel wordt al uitvoering gegeven	Voorstel is reeds opgepakt/wordt als nieuwe activiteit benoemd in de begroting 2017, waarin de uitvoering is opgenomen van mogelijk nader onderzoek omtrent de gezondheid in relatie tot economische ontwikkelingen. Dit past ook binnen hetgeen beschreven staat in de Havenstrategie. Het college is overigens wel van mening dat genoemde relatie niet per se moet worden vormgegeven in een vergelijkbaar onderzoek. Het kan mogelijk ook anders. De hoe-vraag moet afgestemd worden op de situatie.

Financiële uitkomsten meerjarenbegroting 2017-2020

Algemeen

Zoals gebruikelijk in de afgelopen jaren wordt in deze nota van aanbidding een toelichting gegeven op de stappen die gezet zijn na vaststelling van de Kadernota 2017-2020 (vastgesteld in de raadsvergadering van 7 juli 2016) tot de nu voorliggende meerjarenbegroting.

In de Kadernota was aangegeven dat bij het verder opstellen van de concept-meerjarenbegroting op productniveau nog effecten zouden kunnen optreden die de uitkomsten beïnvloeden. Verder zijn er op basis van de bijgestelde uitkomsten door het college nog enkele aanpassingen doorgevoerd. Na het verwerken van al deze gegevens, en ook rekening houdend met de voorstellen in dit onderdeel van de aanbiedingsnota, is sprake van een reëel sluitende meerjarenbegroting 2017-2020.

Het begrip 'reëel sluitend' is van belang voor de provincie in het kader van het bepalen van het toezichtsregime (preventief of repressief). Als naast het reëel sluitend zijn van de begroting ook voldaan wordt aan de wettelijke bepaling over vaststelling begroting voor 15 november 2016 en tijdige vaststelling sluitende jaarrekening 2015 zal er sprake zijn van repressief toezicht. Met de thans voorliggende begroting zijn wij van mening dat wij voldoen aan deze voorwaarden. Naast de toets door de provincie ter bepaling van het toezichtsregime vinden wij als college het overigens ook onze plicht richting uw gemeenteraad om een reëel sluitende begroting aan te bieden. Dit past binnen het uitgangspunt van het voeren van een solide financiële huishouding. Dit ondersteunt ons in de omgang met onze inwoners, verenigingen en instellingen.

Naast de structurele lasten en baten is in de meerjarenbegroting 2017-2020 ook een aantal éénmalige lasten en baten opgenomen. In 2017 overtreffen de éénmalige lasten de éénmalige baten. In de andere jaren zijn de éénmalige baten groter dan de éénmalige lasten. Voor 2017 kan het tekort aan éénmalige middelen worden opgevangen door inzet van het overschot aan structurele middelen. Het is dus niet nodig om voor het dekken van het tekort aan éénmalige middelen de algemene reserve aan te wenden.

Kadernota 2017-2020

De uitkomsten bij de Kadernota 2017-2020 gaven het volgende beeld:

Omschrijving	2017		2018		2019		2020	
-totaal structureel en incidenteel	940	N	243	V	1.792	V	1.107	N
-w.v. structurele budgetten	693	N	409	N	594	N	1.402	N
-w.v. incidentel budgetten	247	N	652	V	2.386	V	295	V
<i>-te verdelen in:</i>								
<i>-algemene dienst</i>	246	N	204	V	215	V	310	V
<i>-grondexploitatie</i>	1	N	448	V	2.171	V	15	N

Uitkomsten primitieve meerjarenbegroting 2017-2020

Na vaststelling van de Kadernota is verder invulling gegeven aan het opstellen van de begroting op productniveau. Aangekondigd is toen ook dat dit nog tot aanvullende mutaties kon leiden. In het onderdeel "financiële positie 2017-2020" in de beleidsbegroting wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste mutaties tussen de Kadernota en de uiteindelijke uitkomst van de meerjarenbegroting. In tabelvorm kunnen de effecten voor de structurele en éénmalige saldi van deze nadere budgetbijstellingen als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	2017		2018		2019		2020	
-totaal structureel en incidenteel	428	V	252	V	460	V	1.319	V
-w.v. structurele budgetten	415	V	549	V	52	V	1.411	V
-w.v. incidentel budgetten	13	V	297	N	408	V	92	N
<i>-te verdelen in:</i>								
<i>-algemene dienst</i>	70	N	71	V	18	N	182	N
<i>-grondexploitatie</i>	83	V	368	N	426	V	90	V

Naast deze autonome ontwikkelingen hebben wij als college besloten om onderstaande maatregelen door te voeren in de meerjarenbegroting 2017-2020:

1. Bespaarde rente toerekenen aan voorzieningen

De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten, de zgn. gemeentelijke 'boekhoudvoorschriften') heeft met betrekking tot het al dan niet toepassen van het berekenen van bespaarde rente over reserves en voorzieningen (eigen financieringsmiddelen) voor 2017 en volgende jaren de aanbeveling gedaan om dit niet meer toe te passen. De gedachtegang achter het berekenen van rente over eigen financieringsmiddelen is dat bij het ontbreken van deze middelen geld zou moeten worden geleend, waardoor een rentelast ontstaat welke onderdeel uitmaakt van de 'kostprijs' van een product.

Met het niet meer toepassen van de systematiek van bespaarde rente, wordt het onnodig opplussen van de begroting en dus het 'rondpompen' van gelden voorkomen. Enerzijds is bespaarde rente een inkomst binnen de begroting, anderzijds behoort diezelfde bespaarde rente tot de rentecomponent van de kapitaallasten die wordt toegerekend aan boekwaarden van de diverse investeringen. Een ander voordeel van het toepassen van eenzelfde werkwijze betekent dat de onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten wordt vergroot.

Het percentage van de bespaarde rente was in 2016 3%. In 2017 is dit percentage 2,92%. De verlaging is een gevolg van wijziging van de voorschriften dat bij toepassing van bespaarde rente het percentage gelijk moet zijn aan het gemiddelde van de rente over aangetrokken vreemd vermogen (leningen).

Wat betekent het niet meer toepassen van de systematiek van bespaarde rente voor de begrotingspositie?

In 2016 is een inkomst in de begroting opgenomen van € 3.013.000 aan bespaarde rente. Zoals gezegd is een zelfde bedrag aan last opgenomen in de diverse kapitaallasten binnen de producten. De eerste ingeving zou dus zijn: dit heeft geen enkel effect. Het tegendeel is echter waar. Op basis van de renteomslag die gebruikt wordt om rente toe te rekenen aan de boekwaarden van de diverse investeringen, werd in 2016 € 785.000 rente toegerekend aan investeringen op het gebied van riolering en afval. Het aandeel van de bespaarde rente hierin was € 703.000. De rentecomponent maakt onderdeel uit van de berekening van de tarieven voor rioolrecht en afvalstoffenheffing. Bij het niet meer toepassen van bespaarde rente worden de kosten van de producten riolering en afval fors lager. Rekening houdend met het uitgangspunt dat bij deze producten sprake moet zijn van volledige kostendekkendheid, betekent dit dat de tarieven zullen moeten worden verlaagd.

Bovenstaande betekent dat de netto last van het toepassen van de systematiek van de bespaarde rente voor de begroting in 2016 slechts € 2.310.000 (€ 3.013.000 minus € 703.000) bedroeg. Het met ingang van 2017 niet meer hanteren van bespaarde rente betekent dus een nadeel voor de begrotingspositie.

Bij het wel continueren van deze systematiek van bespaarde rente is in maart jl. aangegeven dat dit alleen van toepassing kan zijn voor het eigen vermogen, i.c. de reserves. In juli jl. heeft de commissie BBV aangegeven dat ook de omvang van de voorzieningen tot het eigen vermogen mogen worden gerekend (balanstechnisch zijn voorzieningen vreemd vermogen).

Zoals aangegeven is het niet meer opnemen van bespaarde rente over de reserves en voorziening in de begroting een aanbeveling van de commissie BBV. In tegenstelling tot 'stellige uitspraken' hoeven 'aanbevelingen' niet te worden opgevolgd. Overigens kan verwacht worden dat de huidige 'aanbeveling' eendaags omgezet wordt in een 'stellige uitspraak'.

Bij de Kadernota 2017-2020 is op basis van de toen bekende gegevens alleen bespaarde rente berekend over de reserves. Nu ook het berekenen van bespaarde rente aan voorzieningen weer mogelijk gemaakt is, verdient het voorkeur om een eenduidige gedragslijn te hanteren. Dit betekent dat of bespaarde rente wordt berekend over zowel reserves en voorzieningen of in het geheel geen bespaarde rente wordt berekend.

Het college is van mening dat de toegepaste werkwijze die tot en met 2016 gebruikelijk was op dit moment ook te continueren ten aanzien van de voorzieningen. Concreet betekent dit dat hiermee een voordeel voor de begroting ontstaat van € 192.000. Het is wel goed om in de loop van het jaar, tijdig voor de Kadernota 2018-2021 stil te staan bij de effecten als de nu gedane 'aanbeveling' vanuit de commissie BBV wordt omgezet in een 'stellige uitspraak'.

2. Toerekening overhead aan taken binnen het sociaal domein .

In de meerjarenbegroting 2017-2020 is voor de taken in het kader van de decentralisaties met betrekking tot het sociaal domein (jeugd, Wmo 2015 en Participatiewet) en de huishoudelijke hulp het uitgangspunt gehanteerd deze budgettair neutraal te verwerken. Aangezien de inkomsten (rijksbijdragen en eigen bijdragen) hoger zijn dan de op dit moment vermoedelijke uitgaven is op basis van deze afspraak in de concept-begroting een stelpost opgenomen van € 2.386.000.

Bestudering van de budgetten die nu verwerkt zijn in de meerjarenbegroting 2017-2020 leert dat binnen het totaal van de uitgaven voor ambtelijke uitvoeringskosten van de (primaire) afdelingen RMO Advies en Gemeentewinkel een bedrag van € 395.000 is verantwoord. Dit betreft de loonkosten en loonkostcomponenten van de medewerkers die invulling geven aan de nieuwe taken die vanaf 2015 door de gemeente worden uitgevoerd. Deze loonkosten zijn tot nu toe niet verhoogd met een opslag voor overhead. Met ingang van 2017 wordt de overhead (loonkosten en loonkostcomponenten ondersteunende afdelingen en managers en teamhoofden van de primaire afdelingen, huisvestingskosten, ICT-kosten, facilitaire kosten e.d.) niet meer via een opslag op het tarief van de loonkosten van de primaire afdelingen aan de diverse producten toegerekend, maar verantwoord op een nieuw product (taakveld) 'overhead'. Deze nieuw voorgeschreven systematiek (aanpassing voorschrift BBV) betekent natuurlijk niet dat bij de uitwerking van het budgettair neutraal verwerken van het sociaal domein, incl. huishoudelijke hulp, geen rekening mag worden gehouden met een toerekening vanuit de overhead.

De verdeling van de voormalige kostenplaatsen (excl. griffie en kapitaallasten) naar overhead en primaire processen geeft voor 2017 het beeld dat 49% van de lasten terecht komt op het product 'overhead' en 51% op de overige producten vanuit de verdeling van loonkosten en loonkostcomponenten van de primaire afdelingen. Tot 2017 werd de overhead via een opslag toegevoegd aan kosten van uitvoering van de primaire afdelingen. Het hanteren van dit uitgangspunt leert dat op basis van bovenstaande cijfers nagenoeg een gelijk bedrag vanuit de overhead kan worden meegenomen in de berekening van de budgettaire neutrale verwerking binnen het sociaal domein, incl. huishoudelijke hulp. De specifieke berekening op basis van de eerder genoemde verhouding geeft aan dat het hier gaat om een bedrag van € 379.000. Met het toepassen van deze systematiek zal de stelpost worden verlaagd en komt hierdoor uit op € 2.007.000.

3. Stelpost Nieuw Beleid, onderdeel 'ontvangstplicht baggeren watergangen'

Sinds de begroting 2013 wordt jaarlijks in de stelpost ten behoeve van nieuw beleid een bedrag van € 195.000 opgenomen voor de financiële effecten van de 'ontvangstplicht baggeren watergangen'. Dit in afwachting van het opstellen van een baggerplan door het Waterschap Brabantse Delta en de hierin opgenomen taak voor de gemeente om te (laten) zorgen voor afvoer

van de baggerspecie. Tot op heden is aan het voornemen te komen tot een baggerplan nog geen uitvoering gegeven. Effecten voor de gemeente zijn dan ook nog niet bekend. Het is niet logisch de begroting aan de 'voorklant' te blijven belasten met een financiële claim in dit kader. De stelpost nieuw beleid hebben wij dan ook verlaagd met genoemd bedrag.

4. Vergoeding Havenbedrijf Moerdijk i.v.m. financieringsgaranties

Besloten is tot het uitplaatsen van de bedrijfsactiviteiten van GR Havenschap Moerdijk naar een op te richten Havenbedrijf Moerdijk NV. Een randvoorwaarde bij dit besluit is dat de GR (voorlopig) in stand blijft voor de financiering van het Havenbedrijf. De garantiestelling voor deze financiering ligt via de GR bij de deelnemende partijen in deze GR, t.w. de provincie en de gemeente Moerdijk. Beide ontvangen voor deze zekerstellingen een zgn. garantiepremie. Deze premie is afhankelijk van de omvang van de uitstaande financiering. Op basis van de huidige gegevens betreft dit een garantiepremie van circa € 150.000 per deelnemer per jaar. Deze inkomst is als nog opgenomen in de meerjarenbegroting 2017-2020.

Het totaal, € 916.000, van de hierboven genoemde bedragen onder 1 tot en met 4 zijn allen structureel van aard. Rekening houdend met het in de begroting verwerken van deze aanpassingen ontstaat het volgende meerjarenperspectief:

Omschrijving	2017		2018		2019		2020	
-totaal structureel en incidenteel	404	V	1.411	V	3.168	V	1.128	V
-w.v. structurele budgetten	498	V	1.056	V	374	V	925	V
-w.v. incidentel budgetten	94	N	355	V	2.794	V	203	V
<i>-te verdelen in:</i>								
<i>-algemene dienst</i>	176	N	275	V	197	V	128	V
<i>-grondexploitatie</i>	82	V	80	V	2.597	V	75	V

'Nieuwe ontwikkelingen'

Naast deze acties zijn ook alle 'nieuwe ontwikkelingen' tegen het licht gehouden en zijn nog enkele actuele ontwikkelingen toegevoegd. Onderstaand wordt hier nader op ingegaan.

'Nieuwe ontwikkelingen' opgenomen in Kadernota

- 'Nieuwe ontwikkelingen' met een PM-raming

Dit betrof de volgende claims:

- Brandveiligheid gemeentelijk vastgoed;
- Speelruimteplan;
- Samenwerking gemeente Breda m.b.t. inzameling afval, en
- Invoering Keurmerk inwoner centraal.

Op dit moment kunnen genoemde 'nieuwe ontwikkelingen', met uitzondering van de samenwerking met de gemeente Breda met betrekking tot inzameling van afval, nog niet verder worden geconcretiseerd. Deze 'nieuwe ontwikkelingen' zijn dan ook buiten de begroting gehouden. Voor wat betreft de afvalinzameling wordt aan de gemeenteraad een

voorstel gedaan voor de vergadering van 13 oktober 2016. De financiële gevolgen van dit voorstel worden in een afzonderlijke begrotingswijziging 2017 verwerkt.

- Verwerkte 'nieuwe ontwikkelingen'

Voor de volgende 'nieuwe ontwikkelingen' zijn in de meerjarenbegroting lasten verwerkt:

- Doorontwikkeling brede scholen
Voor de gedeeltelijke vergoeding van de inzet van een procescoördinator worden vanaf 2017 extra middelen (€ 20.000) ingezet. Met behulp van deze procescoördinator wordt bijgedragen aan de mogelijke doorontwikkeling van brede scholen vanuit het belang dat deze scholen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen en de leefbaarheid in een kern/wijk en de gemeentelijke rol hierin. Van de schoolbesturen wordt in de vorm van cofinanciering een bijdrage van 50% verwacht. Bij de vaststelling van de begroting 2017 zal tevens worden voorgesteld dit bedrag beschikbaar te stellen en zal het worden overgebracht naar het product onderwijs.
- Duurzaamheid gemeentelijk vastgoed
Het voornemen is om in 2017 een onderzoek te doen naar duurzaamheidsopties bij gemeentelijk vastgoed. Dit onderzoek past binnen de uitgangspunten van de paraplunota Leefomgeving. Binnen de stelpost nieuw beleid is voor dit onderzoek in 2017 een bedrag opgenomen van € 100.000. Het betreft een éénmalig budget. Voor het, op basis van de uitkomsten van het onderzoek, aanbrengen van eventuele duurzaamheidsmaatregelen bij gemeentelijke gebouwen is nog geen bedrag opgenomen in de meerjarenbegroting.
- Collectieve ziektekostenverzekering
Op dit moment kent de gemeente al de mogelijkheid dat uitkeringsgerechtigden via het Werkplein Hart van West-Brabant meedoen aan de in het leven geroepen collectieve ziektekostenverzekering. Een deel van de premie komt dan voor rekening van de gemeente. Het streven is om een grotere groep te benaderen voor deze regeling en hen te stimuleren om hieraan deel te nemen, o.a. door het gemeentelijk deel van de premie te verhogen. Dit brengt extra kosten met zich. Deze worden ingeschat op € 125.000 en maken onderdeel uit van het totale 'sociaal domein'. Met deze uitgaaf is rekening gehouden bij de berekening van de stelpost, conform de afspraak om de lasten en baten binnen het sociaal domein in de begroting budgettair neutraal te verwerken.
- Noodfonds sociaal domein
Soms doen zich situaties voor waarin niet kan worden voorzien, omdat binnen de reguliere regelingen hiertoe grondslagen ontbreken. Met het instellen van een noodfonds sociaal domein wordt een achtervang gecreëerd voor dergelijke situaties. Binnen de lasten en baten van het sociaal domein is een bedrag van € 50.000 geraamd voor uitgaven in dit kader.

- Groenbeheer o.b.v. Groenstructuurplan
In aansluiting op het nog op te stellen landschapskwaliteitsplan dat wordt opgesteld in het kader van het bestemmingsplan Buitengebied, wordt thans gewerkt aan de opstelling van een Groenstructuurplan. Binnen het Groenstructuurplan worden de ontbrekende schakels binnen de hoofd- en nevgroenstructuren binnen de 11 hoofdkernen en 4 subkernen in beeld gebracht. Met het aanvullen en herstellen van deze ontbrekende schakels is een bedrag gemoeid van € 1, 5 miljoen. Het gemiddelde bedrag voor de eerste 4 jaar is € 160.000 per jaar. Binnen de stelpost nieuw beleid is voor werkzaamheden in dit kader voor de jaren 2017 tot en met 2020 genoemd bedrag opgenomen.
- Implementatie van de Omgevingswet
Op dit moment is de verwachting dat de nieuwe Omgevingswet wordt ingevoerd met ingang van 2019. Binnen de organisatie zijn we hier nu al mee bezig. Het college voorziet echter dat voor deze voorbereiding ook 'hulp' van buitenaf nodig is. Geschat wordt dat een bedrag van € 70.000, gelijkelijk verdeeld over de jaren 2017 en 2018, nodig is. In de begroting zijn deze bedragen nu nog opgenomen binnen de stelpost nieuw beleid. Bij de vaststelling van de begroting 2017 zal tevens worden voorgesteld dit bedrag beschikbaar te stellen en zal het worden overgebracht naar het product ruimtelijke ordening.
- Uitvoering paraplunota Leefomgeving
In het kader van de realisatie van de energietransitie worden de komende jaren windturbines gerealiseerd, waaronder Zonzeel en turbines op het industrieterrein Moerdijk. Bij deze projecten dient naast de ruimtelijke procedure óók invulling gegeven te worden aan de sociale randvoorwaarden. Het ontwikkelen van een eigen dorpsmolen speelt hierbij een belangrijke rol. Omdat elk project anders is, is maatwerk vereist. Voor de juridische en fiscale aspecten die hierbij een rol spelen en de opzet en uitwerking van het lokaal energieakkoord is de inhuur van een tijdelijke deskundige kwartiermaker noodzakelijk, met name voor de jaren 2017 en 2018. Vanaf 2020 kunnen de duurzaamheidsprojecten uit de revenuen van de windparken worden gefinancierd. Voor de jaren 2017 en 2018 wordt hier per jaar een bedrag van € 30.000 nodig geacht. In de begroting zijn deze bedragen nu nog opgenomen binnen de stelpost nieuw beleid. Bij de vaststelling van de begroting 2017 zal tevens worden voorgesteld dit bedrag beschikbaar te stellen en zal het worden overgebracht naar het product milieu.
- Lange afstandswandelroute Zuiderwaterlinie
Met alle betrokken gemeenten (langs de Zuiderwaterlinie) wordt momenteel een nader projectplan uitgewerkt om te komen tot een 'Lange afstandswandeling Zuiderwaterlinie'. Het ontwikkelen van deze route past perfect in onze doelen van de paraplunota Economisch Klimaat. Niet alleen vanuit toeristisch/recreatief perspectief, maar ook in relatie tot Moerdijkmarketing

Een voorlopige inschatting geeft als totale kosten ca. € 180.000. Voor Moerdijk zijn de kosten naar verwachting € 35.000. In de begroting is het bedrag nu nog opgenomen binnen de stelpost nieuw beleid. Bij de vaststelling van de begroting 2017 zal tevens worden voorgesteld dit bedrag beschikbaar te stellen en zal het worden overgebracht naar het product toerisme/recreatie.

- **Uitvoering Toeristische ontwikkelingen/Moerdijk Marketing**
Een raadsvoorstel in dit kader is aan de gemeenteraad aangeboden voor de vergadering van 13 oktober 2016. Voor inhoudelijke argumenten wordt naar dit voorstel verwezen. Voor de uitvoeringskosten gekoppeld aan dit voorstel is een jaarlijks bedrag nodig van € 50.000. In de begroting is dit bedrag opgenomen binnen de stelpost nieuw beleid. Zoals aangegeven in het raadsvoorstel van 13 oktober 2016 wordt in de 1^e begrotingswijziging 2017, deze wijziging maakt onderdeel uit van de vaststelling van de begroting, het bedrag van € 50.000 overgeheveld naar het product 'Moerdijk Marketing'.
- **Digitalisering historische archieven**
In de periode 2010-2014 is het grootste deel van de archieven gedigitaliseerd. Deze archieven worden veelvuldig geraadpleegd. Om de werkzaamheden te kunnen afronden is nog éénmaal een budget nodig van € 20.000. Met dit bedrag kunnen de raadsnotulen van de voormalige gemeenten, Militieregisters en Overlijdensverklaringen worden gedigitaliseerd. In de begroting is het bedrag nu nog opgenomen binnen de stelpost nieuw beleid. Bij de vaststelling van de begroting 2017 zal tevens worden voorgesteld dit bedrag beschikbaar te stellen en zal het worden overgebracht naar het subproduct 'archief', onderdeel van het product 'overhead'.

Nog niet eerder vermelde 'nieuwe ontwikkelingen'

Naast bovengenoemde 'nieuwe ontwikkelingen', die al in de Kadernota waren opgenomen, zijn in de periode mei-augustus nog enkele zaken naar voren gekomen, waarmee gemeentelijke middelen zijn gemoeid. Onderstaand wordt op deze zaken ingegaan:

- **Startersleningen**
In de raadsvergadering van 13 oktober 2016 wordt de gemeenteraad voorgesteld een (aanvullend) budget beschikbaar te stellen om de continuering van de startersleningen mogelijk te maken. Inhoudelijk wordt naar dit voorstel verwezen. Het nieuwe budget bedraagt € 800.000 en zal worden gestort op de 'Gemeenterekening Startersleningen', ondergebracht bij Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (Svn). Met de rentelast, afgerond € 21.000, van deze storting is nog geen rekening gehouden in de meerjarenbegroting 2017-2020. Voorgesteld wordt dit financieel-technisch te verwerken in de 1^e begrotingswijziging 2017.
- **Stimuleringsregeling kwaliteitsimpuls bestaande particuliere woningvoorraad**
Ook over dit onderwerp wordt de gemeenteraad voor de vergadering van 13 oktober 2016 een voorstel gedaan. Inhoudelijk wordt naar dit voorstel verwezen. Voorgesteld wordt een bedrag

van € 1.000.000 ten behoeve van deze stimuleringsregeling beschikbaar te stellen en te storten op de 'Gemeenterekening Stimuleringsregeling' en onder te brengen bij Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (Svn). Met de rentelast van € 26.000 als gevolg van het onderbrengen van genoemd bedrag bij Svn is nog geen rekening gehouden in de meerjarenbegroting 2017-2020. Voorgesteld wordt dit financieel-technisch te verwerken in de 1e begrotingswijziging 2017.

- **Zonnepanelen gemeentehuis**
In de raadsvergadering van 13 oktober 2016 is ook het voorstel geagendeerd om een krediet beschikbaar te stellen van € 90.000 voor duurzaamheidsmaatregelen in de vorm van zonnepanelen op de lage daken van het gemeentehuis. Naast de kapitaallasten voor deze investering van € 5.700 zullen de energielasten met vermoedelijk € 3.300 afnemen. Per saldo zijn de lasten derhalve € 2.400. Voorgesteld wordt dit financieel-technisch te verwerken in de 1e begrotingswijziging 2017.
- **Van Afval Naar Grondstof**
Ook met betrekking tot bovengenoemd onderwerp is een voorstel aan de raad aangeboden voor de vergadering van 13 oktober. In de meerjarenbegroting 2017-2020 zijn op dit moment nog de effecten verwerkt gebaseerd op voortzetting van de wijze van afvalinzameling en – verwerking zoals deze in 2016 plaatsvindt. Begrotingstechnisch heeft het product 'afval', op basis van het uitgangspunt dat de lasten die samenhangen met de afvalinzameling en afvalverwerking volledig gedekt moeten worden door de bijdrage die gevraagd wordt in de vorm van de afvalstoffenheffing, geen effect. Zoals in genoemd raadsvoorstel wordt vermeld dalen de kosten van afvalverwerking substantieel door lagere tarieven voor het verbranden van het restafval. Instemming met de uitgangspunten "Van Afval Naar Grondstof" Moerdijk betekent dat de andere kostenonderdelen toenemen. Per saldo daalt het tarief van de afvalstoffenheffing ten opzichte van 2016. Financieel-technisch moeten de effecten van het raadsbesluit van 13 oktober 2016 nog verwerkt worden voor de jaren 2017 en volgende. Voorgesteld wordt dit te verwerken in de 2^e begrotingswijziging 2017 en deze wijziging gelijktijdig met de vaststelling van de begroting vast te stellen. Zie ook het onderdeel 'Belastingdruk' in deze Aanbiedingsnota.
- **Actie 'schoon door de poort'**
De inschaling van medewerkers binnen onze organisatie wordt gebaseerd op functieprofielen en hieraan gekoppeld een functiewaardering. Het huidige systeem is verouderd en er is inmiddels besloten om aan te sluiten bij het systeem HR21. Dit systeem wordt bij meer dan honderdvijftig gemeenten toegepast en is hiermee toekomstbestendig. De afgelopen jaren (2014-2016) is voor een aantal functies herwaarderingsverzoeken ingediend in verband met wijziging van de functiezwarte. Voordat gestart wordt met het systeem HR21, moeten deze verzoeken worden afgerond. Inschatting van de mogelijke financiële effecten leert dat het gaat om een bedrag van € 102.000. Met dit bedrag is in de meerjarenbegroting 2017-2020 nog geen rekening gehouden.

- **Uitvoeringskosten Sociaal Domein**
Op dit moment wordt steeds meer duidelijk welke inzet structureel nodig is om de taken in het kader van de decentralisaties (Jeugdwet, Wmo 2015 en Participatiewet) goed uit te kunnen voeren. In 2014/2015 is bewust terughoudend omgegaan om vaste krachten aan te trekken voor de uitvoering van de taken. Gekozen is voor tijdelijke krachten, zodat op een later moment de juiste afwegingen kunnen worden gemaakt. Nu na uitvoering van de taken blijkt dat vooral op het gebied van de uitvoering van werkzaamheden in het kader van de Jeugdwet extra capaciteit nodig is. Verder is ook op administratief niveau behoefte aan extra menskracht. De rapportage van de accountant over de jaarrekening 2015 geeft aan dat naast het niet voldoen aan de voorschriften door externe partijen (zorgverzekeraars en SVB) ook binnen de gemeentelijke organisatie extra maatregelen nodig zijn. Voor het structureel op orde brengen van de capaciteit voor het juist en goed kunnen uitvoeren van de taken binnen het sociaal domein is een bedrag nodig van € 185.000. Deze extra uitvoeringskosten kunnen ten laste worden gebracht van de stelpost die in de begroting is opgenomen. Na het onderbrengen van deze kosten op de stelpost, resteert nog een bedrag in de stelpost van € 1.822.000.
- **Confrontatie budgetaanvraag 2017-2020 in relatie tot uitkomsten jaarrekeningen 2013, 2014 en 2015.**
Na de Kadernota heeft een aanvullende screening plaatsgevonden van de budgetten, zoals deze zijn opgenomen in de meerjarenbegroting 2017-2020 in relatie tot de werkelijke lasten en baten in de jaren 2013, 2014 en 2015. Op dit moment worden de constatering besproken met de budgethouders. Het is hierdoor niet mogelijk om eventuele financiële effecten al te verwerken in de begroting 2017-2020. Dit mogelijk effect zal nu worden meegenomen in de 1^e bestuursrapportage 2017.

Het totaal effect van de 'niet eerder genoemde nieuwe ontwikkelingen' komt uit op een structurele last voor de meerjarenbegroting 2017-2020 van afgerond € 151.000 per jaar.

Uitkomst meerjarenbegroting na verwerking 'nieuwe ontwikkelingen'

Nadat de effecten voor de ingebrachte 'niet eerder genoemde nieuwe ontwikkelingen' zijn verwerkt in de uitkomsten van de primitieve begroting (tabel 3) ontstaat voor de jaren 2017-2020 het volgende beeld:

Tabel 4: Uitkomsten begroting 2017-2020 na verwerking 'niet eerder genoemde nieuwe ontwikkelingen' op uitkomsten primitieve begroting (bedragen x € 1.000; N = nadeel, V = voordeel)								
Omschrijving	2017		2018		2019		2020	
-totaal structureel en incidenteel	253	V	1.260	V	3.017	V	977	V
-w.v. structurele budgetten	347	V	905	V	223	V	774	V
-w.v. incidentel budgetten	94	N	355	V	2.794	V	203	V
<i>-te verdelen in:</i>								
-algemene dienst	176	N	275	V	197	V	128	V
-grondexploitatie	82	V	80	V	2.597	V	75	V

Conclusie

Op grond van bovenstaande kan het volgende worden geconcludeerd:

1. Voor het gehele meerjarenperspectief is sprake van een 'reëel sluitende begroting' (kolom structureel). Op basis hiervan mag verwacht worden dat de provincie voor de begroting 2017 zal besluiten het repressieve toezicht van toepassing te verklaren.
2. In 2017 zijn de incidentele lasten groter dan de incidentele baten. Om de activiteiten die gekoppeld zijn aan alle incidentele lasten toch te kunnen uitvoeren, is aanvullende dekking nodig. Deze dekking is aanwezig binnen het structurele saldo van de begroting 2017.
3. De incidentele baten in 2019 worden nagenoeg volledig veroorzaakt door winstneming binnen de grondexploitatie. De raming is gebaseerd op de huidige exploitatiebegrotingen van de diverse complexen. De zekerheid over deze winstneming is echter beperkt.

Belastingdruk

In de paragraaf 'lokale heffingen en algemene dekkingsmiddelen' wordt ingegaan op de ontwikkeling van de lokale lastendruk met betrekking tot 'gezinsgebonden belastingen' voor 2017. In deze paragraaf wordt aangegeven dat deze lokale lastendruk daalt met 6,7% ten opzichte van 2016.

Deze daling wordt volledig veroorzaakt doordat de kosten met betrekking tot de afvalinzameling en afvalverwerking in 2017 lager uitvallen. Zoals ook al aangegeven in het onderdeel 'Financiële uitkomsten meerjarenbegroting 2017-2020' van deze aanbiedingsnota, worden in de raadsvergadering van 13 oktober 2016 voorstellen gedaan om te komen tot een aangepaste wijze van afvalinzameling op basis van de uitgangspunten in het kader van "Van Afval Naar Grondstof" Moerdijk. De tarieven voor de afvalstoffenheffing worden als gevolg hiervan hoger voor de belastingplichtigen dan waarmee in de paragraaf 'lokale heffingen en algemene dekkingsmiddelen' gerekend is. Ten opzichte van 2016 daalt het tarief echter nog steeds. In plaats van € 258 per jaar in 2016, wordt het in 2017 € 217,07 per jaar. Als hiermee rekening wordt gehouden daalt de lokale lastendruk in 2017 met 4,8% ten opzichte van 2016.

Weerstandvermogen

In de paragraaf "Weerstandvermogen" wordt een uiteenzetting gegeven over de belangrijkste risico's en de daaraan gerelateerde aspecten. Jaarlijks worden deze belangrijkste risico's minimaal één keer geïnventariseerd. De laatste keer dat dit heeft plaatsgevonden is bij de jaarrekening 2015. Rekening houdend met de getroffen beheersmaatregelen en de kansinschatting dat een risico zich voordoet is minimaal een weerstandvermogen nodig van € 16,4 miljoen. Op 11 augustus 2016 bij de behandeling van het jaarverslag 2015 en de jaarrekening 2015 is besloten de omvang van het weerstandvermogen vast te stellen op deze omvang. De weerstandsratio is dus gelijk aan 1,0. Mocht op enig moment de ratio onder de 1,0 komen, dan zal het college aanvullende voorstellen doen met betrekking tot de omvang van het weerstandvermogen.

Ontwikkelingen

Economische ontwikkelingen

Het eerder aangegeven ingezette herstel van het economisch getij doet zich nog steeds gelden. De consumentenuitgaven stijgen nog steeds. De woningmarkt trekt aan. Naast een toename van het aantal verkochte woningen, daalt ook de duur van het te koop staan van woningen. Verder is er landelijk gezien een lichte stijging van de woningprijzen, al is dit regionaal wel zeer verschillend. Er zijn regio's waar sprake is van zelfs nog een lichte daling tot het stabiliseren van de woningprijzen. In de grote steden en de randstad stijgen de prijzen meer dan gemiddeld. De rente is al een langere periode zeer laag en daalt nog steeds licht. De verwachting is dat de komende periode hier nauwelijks verandering in zal komen.

Met betrekking tot de koopkrachtontwikkeling zijn de geluiden, op basis van informatie uit de op Prinsjesdag gepresenteerde Miljoenennota, dat door aanpassingen binnen de rijksbegroting 2017 er sprake zal zijn van een verbetering voor alle doelgroepen. Ondanks al deze positieve ontwikkelingen blijft de daling van de werkloosheid achter bij de verwachtingen, terwijl het aantal uitkeringsgerechtigden nog steeds toeneemt.

Krachtig Bestuur: samenwerken

In 2011 heeft de provincie het programma (Veer)Krachtig Bestuur gestart. De meeste Brabantse gemeenten hebben inmiddels een toekomstvisie opgesteld. In mei 2016 heeft de provincie aangegeven dat de gevraagde toekomstvisies geen doel op zich zijn, maar een belangrijke tussenstap vormen om de komende periode te komen tot een constructief (sub)regionaal vervolgproces, waarin gemeenten samen afspraken maken over hun bestuurlijke toekomst. Voor het einde van 2016 zal de provincie met elke gemeente afspraken maken over de termijn (in elk geval voor het einde van dit jaar) waarop zij formeel zullen reageren op de aangeleverde visie en het eventuele vervolg. Samenwerken kan effectiever, democratischer en toekomstbestendiger. Dat vergt inspanningen van iedereen. Ook in 2017 zal dit onderwerp prominent op de agenda staan.

Sociaal Domein

In deze aanbiedingsnota is al op verschillende plaatsen gesproken over de decentralisaties. Na nu ruim anderhalf jaar bezig te zijn met de uitvoering van deze nieuwe taken, kan gesteld worden dat dit ons over het algemeen goed afgaat. Dit betekent niet dat we nu achterover kunnen leunen, integendeel. Uitdaging is nu om te komen tot verbeteringen in de uitvoering van de werkzaamheden, het op orde brengen van de administratieve processen zodat voldaan wordt aan de eisen in het kader van rechtmatigheid en al niet meer. Met de in deze aanbiedingsnota aangegeven uitbreiding van onze slagkracht zijn wij van mening dat wij hier een goede invulling aan kunnen geven.

Financieel gezien is de inschatting met betrekking tot het uitvoeren van de taken in het kader van de decentralisaties behoorlijk gewijzigd ten opzichte van hetgeen hierover een jaar geleden in de

aanbiedingsnota 2016-2019 is verwoord. Vorig jaar werd nog verwacht dat de uitgaven hoger zouden zijn dan de rijksbijdragen en de eigen bijdragen. Als dan zou een beroep moeten worden gedaan op het binnen het weerstandsvermogen opgenomen bedrag voor deze nieuwe taken. De werkelijkheid, zo weten we inmiddels, is anders. Over 2015 werd een bedrag 'overgehouden' van € 1.962.000. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve sociaal domein. In de meerjarenbegroting 2017-2020 is voor alle jaren sprake van een surplus aan baten boven de lasten met betrekking tot het sociaal domein. Voor de jaren 2017 tot en met 2020 is de stelpost, inclusief hetgeen in deze aanbiedingsnota is verwoord, als volgt:

2017	€ 1.822.000
2018	- 1.745.000
2019	- 1.698.000
2020	- 1.686.000

Opgemerkt moet worden dat inmiddels besloten is dat enkele ingrepen gedaan worden in de rijksbijdragen. In de septembercirculaire 2016 worden de effecten bekend voor de individuele gemeenten. Een eerste berekening leert dat het voor Moerdijk per saldo om een bedrag gaat van afgerond € 325.000 voor 2017 en € 230.000 voor de jaren 2018 en volgende. Het mag duidelijk zijn dat deze aanpassing van de rijksbijdragen impact hebben op stelpost.

Personeel en organisatie

Algemeen

In de tweede helft 2016 is gestart met een organisatie vernieuwingstraject wat ondersteuning geeft aan een verbetering van de dienstverlening naar de burgers en het maatschappelijk middenveld. Daarbij spelen onderwerpen als gedrag en houding van de medewerkers, kernwaarden en competenties een belangrijke rol, maar ook hardere onderwerpen als (mogelijke) structuur-bijstellingen, resultaatgericht werken, span of control en organisatorische voorbereiding en implementatie van nieuwe wetgeving een rol. In dit geheel is de visie van de gemeente van een netwerkorganisatie in een omgeving waar samenwerken gewoongood is, een randvoorwaarde. De uitkomsten van het organisatie vernieuwingstraject loopt samen met de overgang naar een nieuw functiewaarderingssystematiek (HR21). 2017 zal dan ook een transitiejaar zijn. Zoals bekend treedt de huidige gemeentesecretaris/algemeen directeur terug uit zijn functie per 1 februari 2017. Thans wordt het wervingstraject gestart om te komen tot een nieuwe invulling. Het mag duidelijk zijn dat de nieuw te benoemen gemeentesecretaris/algemeen directeur betrokken zal worden bij genoemde ontwikkelingen en zijn/haar inbreng hierbij zal hebben. In een specifieke informatiebijeenkomst, zal de gemeenteraad hierover bijgepraat worden.

In 2016 is het Concernontwikkelingsprogramma vertaald naar 4 speerpunten, nl. interne en externe dienstverlening, organisatie en medewerkers en samenwerken en regie. Bovendien is 2016 benoemd als jaar van de digitale dienstverlening. De beschikbaarheid van digitale informatie bij de activiteiten binnen maar vooral ook buiten het gemeentehuis zullen in 2017 belangrijke speerpunt blijven.

Daarnaast zal in 2017 het Concernontwikkelingsprogramma vooral ondersteunend zijn aan het organisatie vernieuwingstraject.

Teneinde de ambtelijke samenwerking tussen de D6 gemeenten te optimaliseren en zo de detachering van ambtenaren tussen gemeenten te vereenvoudigen, wordt ingezet op harmonisatie van de arbeidsvoorwaarden van de deelnemende gemeenten. Het netwerken op velerlei terreinen tussen de D6 ambtenaren is frequent aan de orde en er wordt ook regelmatig van elkanders kennis gebruik gemaakt. In 2017 zal dit worden uitgebouwd waarbij de vrijblijvendheid minder groot zal zijn.

Inwoners, bedrijven, verenigingen en organisaties handelen op eigentijdse wijze en op eigen wijze. Individueel of in netwerken, feitelijk met elkaar of in digitale netwerken. Mensen in de huidige samenleving zeggen wat ze vinden en accepteren steeds minder nee zonder uitleg. Daarnaast is sprake van een veranderende arbeidsmarkt, bezuinigingen, vergrijzing, opdoen van kennis op nieuwe beleidsterreinen, etc. Dat betekent iets voor de gemeentelijke organisatie. Dit zijn ontwikkelingen die van invloed zijn op ons eigen personeelsbestand, zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin.

De uitdrukkelijke wens bestaat om de organisatie qua personele bezetting flexibeler te maken en de instroom/doorstroom van jongeren te bevorderen (vers bloed/nieuwe ideeën). Een middel ter ondersteuning hierbij is het in 2016 ingestelde 'Generatiepact'. Echter ook bij reguliere vacatures zal aandacht zijn voor instroom/doorstroom van jongeren en specifieke groepen op de arbeidsmarkt

Formatie

Ten opzichte van 2016 is sprake van een kleine toename van de formatie met 0,3 fte. Dit is het saldo van enerzijds enkele uitbreidingen en anderzijds een afname vanwege invulling taakstelling en afloop van tijdelijke functies. De totale loonsom is naar verhouding wel extra gestegen, voornamelijk door de verwerkte Cao-aanpassing van 3,4% ten opzichte van 2015 (2016 3% en 2017 0,4%) die in de begroting 2016 nog niet bekend was en daarom niet geraamd.

De vergelijking tussen de begrote formatieomvang en loonkosten 2017 ten opzichte van de begrotingscijfers 2015 en 2016 geeft het volgende overzicht:

<u>jaar</u>	<u>fte</u>	<u>loonsom</u>
2015	230,56	€ 14.340.000
2016	220,78	€ 13.943.000
2017	221,08	€ 14.546.000

In deze cijfers is nog geen rekening gehouden met het hetgeen bij het vermeld is bij 'uitvoeringskosten sociaal domein' in het onderdeel 'nog niet eerder vermelde nieuwe ontwikkelingen'.

Taakstelling periode 2013-2016

Bij de vaststelling van de meerjarenbegroting 2013-2016 is besloten om in een periode van 4 jaar de organisatiekosten met € 1 miljoen , gelijkelijk te verdelen over de jaren, terug te brengen. Op dit

moment moet nog een bedrag van € 162.000 worden ingevuld. Hiermee is in de begroting 2017-2020 rekening gehouden in de vorm van een taakstelling. Het lukt ons niet om de taakstelling eind 2016 volledig gerealiseerd te hebben. Bij iedere vrijvallende formatieplaats wordt nadrukkelijk gezien of deze weer moet worden ingevuld en/of bij noodzakelijke invulling dit op een andere wijze kan geschieden. Uitgangspunt voor het college is wel dat de voorgenomen activiteiten en werkzaamheden uitgevoerd moeten kunnen worden. Het kan niet zo zijn dat door het niet invullen van formatieruimte de dienstverlening aan onze inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven terugloopt. Het is op zich ook niet onlogisch dat de structurele invulling van de taakstelling naarmate het te realiseren bedrag dichterbij komt moeilijker wordt. Onze inzet blijft er echter op gericht om uiteindelijk de met uw raad overeengekomen taakstelling volledig in te vullen. In 2017 zal overigens bij de benadering van het zgn. P-budget wel rekening worden gehouden met het nog te realiseren bedrag van de taakstelling. Dit betekent dat het bedrag van € 162.000 dus in mindering wordt gebracht op het beschikbare bedrag.””

Bij de vaststelling van de meerjarenbegroting 2015-2018 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen, waarbij aan ons de opdracht werd gegeven om in de lopende collegeperiode het voor 2015 en volgende jaren gevraagde extra budget voor formatie van € 208.000 op te nemen als extra taakstelling op de loonsom. Wij hebben deze motie niet verwerkt in de thans voorliggende meerjarenbegroting. Wij hebben al meermalen aangegeven dat wij het op voorhand verhogen van de taakstelling met genoemd bedrag onjuist vinden. Het is van belang dat er een goede balans is tussen het totaal aan te verrichte werkzaamheden en de omvang van de organisatie. Dezelfde of meer taken uitvoeren met een steeds kleiner wordende ambtelijke organisatie gaat op een bepaald moment ten koste van de dienstverlening, serviceniveau en de kwaliteit. Juist onderdelen waarvan wij, en naar wij hebben kunnen constateren ook uw gemeenteraad, het belangrijk vinden dat hier nog meer aandacht voor is /komt.

In 2017 zal overigens bij de benadering van het zgn. P-budget wel rekening worden gehouden met het nog te realiseren bedrag van de taakstelling. Dit betekent dat het bedrag van € 162.000 dus in mindering wordt gebracht op het beschikbare bedrag.””

Tot slot

Wij realiseren ons dat naast de jaarlijks terugkerende zaken in 2017 tal van nieuwe initiatieven en activiteiten benoemd worden in de begroting om mee aan de slag te gaan. Bij al deze zaken is het uitermate van belang onze inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven te betrekken. Het onderhouden van goede contacten met de inwoners en andere groeperingen in de verschillende kernen is hierbij noodzakelijk.

Wij spreken de uitdrukkelijke wens uit om de uitdagingen en kansen die er zijn samen met u als gehele gemeenteraad en ambtelijke organisatie, maar zeker ook met onze inwoners op te pakken en vorm te geven.

College van burgemeester en wethouders gemeente Moerdijk.

Jac Klijs

Jaap Kamp

Eef Schoneveld

Thomas Zwiers

Frans Fakkers